CYMDEITHAS BOB OWEN

Y Casglwr

Argraffwyd gan Wasg Gwynedd

Cymdeithas Bob Owen

Tâl aelodaeth - £2 y flwyddyn i'r Ysgrifennydd.

SWYDDOGION

Llywydd:
Dr E.D. Jones

Cadeirydd:
D. Tecwyn Lloyd

Ysgrifennydd:
Richard H. Lewis,
Llys Afan, Penygarn,
Bow Street, Dyfed.
(Aberystwyth 828102)

Trysorydd a Threfnydd Busnes:
John Dilwyn Williams,
Glan Ffrwd, Pentre-uchaf,
Pwllheli, Gwynedd.
(Pwllheli 613480)

Golygydd:
John Roberts Williams
18 Minffordd, Llanrug, Caernarfon
Tel: Caernarfon 3593

Cyhoeddir Y Casglwr
gyda chymorth ariannol
Cyngor Celfyddydau Cymru

YN EISIAU

EDWARDS, Owen M.: Gwaith Ann Griffiths (Cyfres y Fil). Llanuwchllyn, 1905
ALLCHIN, A.M.: Ann Griffiths, (Writers of Wales). Caerdydd 1976
WILLIAMS, Daniel: Teithi Meddwl Ann Griffiths. Lerpwl, 1932

Nia Rhosier, 14 Kenilworth House, Castle Court, Heol-y-Porth, Caerdydd. CF1 1DJ Ffôn: Caerdydd 398309

AWEN Sir Ddinbych, Llyfrau'r Dryw, 1962
COFIANT y Diweddar Barchedig Daniel Jones, Caernarfon, ynghyda darluniad o hono fel Pregethwr.....Caernarfon: Argraffwyd dros y Cyhoeddwyr gan G. Parry, 1857
BRO (gol. Emyr Llywelyn) rhifynnau 1-3, 7,11,12 a 17
SGRECH (gol. Glyn Tomos) rhifynnau 16 a 17
SYLW (gol. Glyn Tomos) rhifyn 3
YR ADFERWR, unrhyw rifynnau cynnar.

Howard Huws, 26 Pen y Ffridd, Penrhoarnedd, Bangor, Gwynedd.

Copi o EIFIONYDD (*Gresham*). Ei fawr angen gan wybod ei fod yn brin ac yn ddiau yn ddrud.
Gwenda Griffith, FFLIC, Adeiladau'r Gyfnewidfa, Sgwâr Mount Stuart, Caerdydd. CF1 6EA. Tel (0222) 488900.

HEN DDARLUN

DAETH darlun i'm meddiant yn ddiweddar ac fe hoffwn yn fawr wybod mwy amdano a thipyn o'i hanes os oes un o ddarllenwyr *Y Casglwr* yn gwybod rhywbeth o gwbl.

Y mae mewn ffrâm ac yn mesur rhyw ddwy droedfedd ar led a thair troedfedd o uchder. Ym mhob cornel y mae llun (yn mesur rhyw 6 modfedd sgwâr): Castell Caernarfon, Castell Conwy, Castell Caerdydd a Choleg Aberystwyth. Rhwng y ddau gastell ar ben y llun y mae dau fathodyn: Gorsedd y Beirdd yw un a'r Ddraig Goch yw'r llall gyda'r geiriau *Cas gŵr ni charo'r wlad a'i maco* o'i gwmpas.

Ar y gwaelod ceir y geiriau *Enwogion Cymru*. Wedyn ceir llun o 14 o ddynion sef: Principal John Rhys, Oxford; Principal Edwards, Cardiff; W Abraham, M.P.; Lloyd George, M.P.; O M Edwards, M.A.; Rev Roland Williams, Hwfa Môn; Thos Gee, Esq. Denbigh; Dr Parry, America; T E Ellis, M.P.; David Randell, M.P.; Rev John Evans, Eglwysbach; Bishop of Bangor; Principal E Herber Evans, D.D. Bangor; Principal T C Edwards, D.D. Bala. (Dyna'r union ddisgrifiad o bob un).

Yn y ddwy gornel isaf ceir y geiriau: *With Compliments from W Thomas, Ruthin.*

Pa bryd y cyhoeddwyd y llun? (Mae'n fwy fel poster efallai . . .) Ar ba achlysur? A faint ohonynt sydd ar gael drwy Gymru? Mae yna rywbeth yn ddeniadol dros ben ynddo.

Hafina Clwyd
Rhuthun

BLOC PWY?

PRYNAIS yn ddiweddar (mewn siop hen bethau yng Nghaerdydd) floc argraffu sydd yn dipyn o ddirgelwch imi. Amgaeaf argraffiad ohono.

Fel brodor o Drefforest, hoffwn wybod beth yn union y mae'r llythrennau CYC yn eu cynrychioli. Cymeraf mai tŵr un o ffenestri Francis Crawshay, un o'r meistri haearn lleol, yw'r symbol yn y canol. Mae'r sillafu yn yr enw Trefforest yn awgrymu mai rhywbeth Cymraeg sydd yma. Ond ni fedraf ddod o hyd i unrhyw un sy'n gwybod am y bloc.

A gaf i apelio am wybodaeth trwy **Y Casglwr** os gwelwch yn dda?

Meic Stephens
Caerdydd

At y Golygydd

CARDIAU POST

NEWYDD ymaelodi â'r Gymdeithas — a chael copi o rifyn Nadolig '86 o'r "Casglwr", a darllen am erthygl 'Hela'r Cardiau Post' gan D Guto yn Rhifyn 28.

'Roedd yna 'Miss Thomas' yn y Llythyrdy, Llangaffo tua'r cyfnod 1900 ymlaen, ac yn gasglydd brwd o gardiau post. Gwerthwyd rhan, onid y cyfan, o'i chasgliad gan yr arwerthwyr Morgan Evans, Gaerwen, yn 1986 — ni chofiaf y dyddiad, ond mae'n debyg fod Mr Roger Jones, yr arwerthwr yn gwybod. Prynais ychydig o un gyfrol gan Mrs S Richards, Fanfayre, Rhosneigr, Ynys Môn — Saesnes — ac fe welaf fod y rhai hyn yn dyddio cyn mis Awst, 1904. Mae gen i rai eraill cyn Awst, 1904, ac os yw rhywun eisiau gwybodaeth, gall roi tinc ar y ffôn rhyw ben wythnos neu alw yma.

'Rwy'n ceisio rhoi llyfr neu gatalog wrth ei gilydd ar ddelwau a llestri gyda phersonau'n portreadu'r wisg Gymreig. Buaswn yn dra diolchgar am wybodaeth am unrhyw ddarn — ar werth neu i'w cofnodi — ar y wisg Gymreig, e.e.gwaith ymchwil gan Sefydliad y Merched tu cefn i'w harddangosfa o wahanol wisgoedd Cymreig; llenyddiaeth megis llyfrynnau gwerthwyr printiau: ac felly ymlaen.

Yn gywir
John Llewelyn Williams
Penybont
Llanfugail,
Caergybi.
(Fali: 740760)

COFIANT GEORGE FOULKES

RYDYM yn ceisio olrhain hanes yr achos ym Methesda, Yr Wyddgrug. Gwelsom gyfeiriad at gofiant i un Geroge Ffoulkes, oedd ymysg y ddiadell gynnar, a ysgrifennwyd gan ei fab oddeutu 1840, ond methwyd â dod o hyd iddo. A ŵyr rhywun rywbeth am y cofiant hwnnw. Buaswn yn falch o glywed.

Rhiain Phillips,
Penyberth,
Bryn Awelon,
Yr Wyddgrug.

ENWAU LLEOEDD

CEFAIS hwyl anghyffredin o ddarllen erthygl Tomos Roberts yn rhifyn Awst (rhif 29) o'r *Casglwr* ar 'Chwedloniaeth egluro enwau lleoedd'. Rhyfedd ac ofnadwy yn wir yw dychymyg y werinos.

Gallaf chwanegu un enghraifft o'm hardal enedigol fy hunan, sef Llawrybetws. Yno, ar ochr ddeheuol y dyffryn, mae esgair a elwir yn Fynydd Mynyllod. Bûm yn holi Syr Ifor un tro beth oedd ystyr yr enw, ond addefai nas gwyddai.

Ond i un o drigolion yr ardal, William Owen, Merllyn Gwyn, (gŵr o sir Fôn yn wreiddiol), nid oedd dim anhawster. Lawer canrif yn ôl, meddai ef, bu brwydr fawr rhwng yr 'hen Gymry' a rhyw elynion amhenodol. Yr 'hen Gymry' a orfu trwy feddiannu'r mynydd a byth wedyn fe'i galwyd yn 'Mynydd a Enillwyd', a hynny, yn ystod treigl y canrifoedd, yn mynd yn 'Mynydd Mynyllod'. Mor syml â hyn'na!

D Tecwyn Lloyd

PLANHIGION ERYRI

AETH erthygl Dewi Jones (Nantlle) â fi'n ôl i 1935 pan welais y gwlithys bach coch gwych yna gynta erioed ar ochr yr Wyddfa - y sundew - sydd wedi rhoi llawer gwefr â ffrind i mi er hynny.

Saesnes o Lundain a ddysgodd i mi sut i werthfawrogi planhigion Eryri; aem allan i grwydro pan fyddai siop fy nhad ar gau. Ddeallais i erioed sut y daeth fy ffrind mor wybodus, a minnau, er fy ngeni yn Eryri erioed wedi *gweld* ei phrydferthwch.

Yn araf dois i adnabod yr *Asphodel* (Llafn y Bladur), y *Saxifrage* (Gwreiddeiriog), y *Butterwort* (Tafod y Gors), y *Musk* (Mwsg), y *Marigold* (Rhuddas), y *Bog Moss* (Migwyn), *Forget me not* (Glas y Gors), *Mountain Flax* (Llin y Mnnydd), *Ling* (Grug Ysgub).

Hyd heddiw bydd y mwsog a'r blodau yn fy ngwefreiddio. Sylweddolais, wrth fynd i fyny'r Wyddfa yn y trên beth amser yn ôl mai ar *lawr* ymysg y mwsog y crwydrai fy llygaid ac nid i fyny i'r copäon!

Tua chwarter canrif yn ôl gwelais bedwar myfyriwr ieuanc wedi eu gwefreiddio pan welsant ardd fach yn ffenestr fy siop yn llawn o'r blodau anghyffredin - daethant i Eryri i astudio planhigion yr ardal o Goleg Aberystwyth. Ac mae rhai ohonynt yn dal i ddod yma am sgwrs!

Dilys Baylis.
Llanberis

AR WERTH

Straeon Glasynys (Gol.) Saunders Lewis. 1943
Orinda. R.T. Jenkins. 1943
Ffynhonnau Elim. Idris Thomas, pseud. R.T. Jenkins. 1945
Penillion telyn (Llyfrau'r Ford Gron, Rhif 1)
Can Wales Unite? Wyn Griffith
Wales - Know thyself. Walter Dowding

Mrs Mary Ellis, 4 Laura Place, Aberystwyth, Dyfed. Ffôn: Aberystwyth 617171.